

ANNA LAPSELLESI LAHJA!

Vänd
för svensk
version

Info in
English in
the centre
spread

Monikielisyys
on rikkaus

JOHDANTO

Maailma on täynnä kieliä, ja kielitaito avaa monia ovia. Kaksi- tai monikielisyys on rikkaus yksilön kannalta, mutta samalla myös yhteiskuntaa hyödyttävä voimavara etenkin globalisaation näkökulmasta. Tämän esitteen tarkoituksena on herättää ajatuksia, tarjota työkaluja ja rohkaista sinua antamaan lapsellesi kaksi kieltä jo alusta lähtien. Ruotsinkielisen päiväkodin ja koulun muodostama koulutuspolku on lahja, jonka voit antaa lapsellesi kotikielestänne riippumatta.

Kielen kehittyminen on elämän mittainen prosessi. Lapsella on syntyessään kyky oppia kieliä, mutta kielen kehittyminen riippuu ympäristöstä.

Lapsen kielen perusta luodaan kotona, ja kouluunmenoa edeltävä aika on merkityksellistä lapsen kielen kehityksen kannalta. Kielen varhainen kehitys vaikuttaa lapsen koulunkäyntiin ja luo edellytykset uusien kielten oppimiselle. Siksi on tärkeää, että tuemme lapsen kielen kehittymistä jo alusta lähtien. Jokaisella lapsella on oikeus osata ilmaista itseään ja tulla kuulluksi.

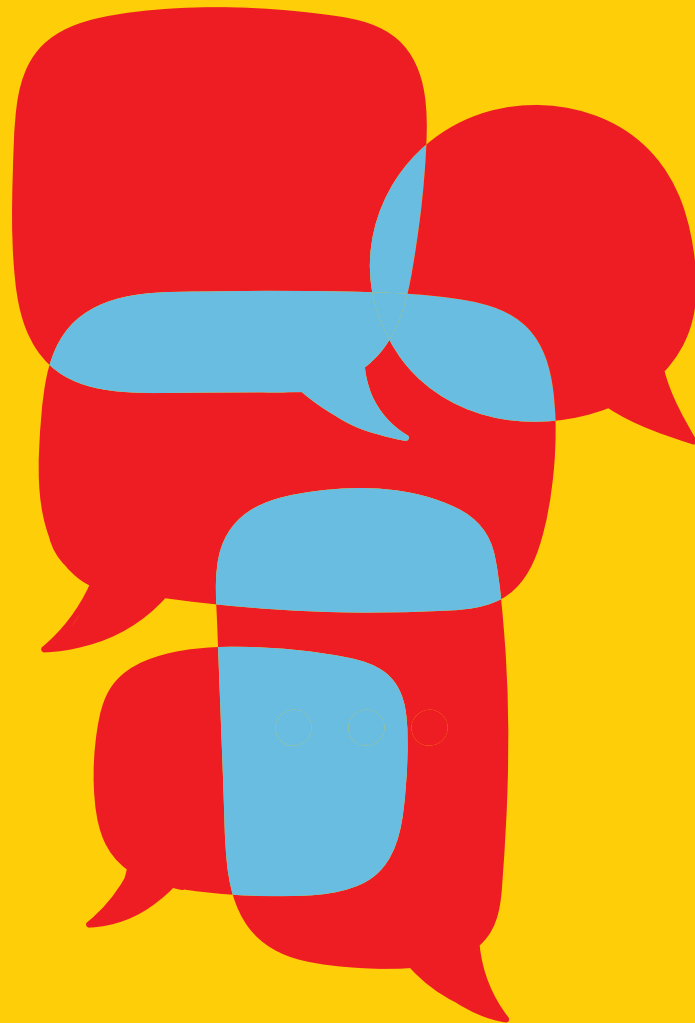
Kieli luo osallisuuden tunnetta ja kulttuurista yhteenkuuluvuutta ja on vuorovaikutuksen ja oppimisen väline. Kielen avulla tulemme ymmärretyksi ja ymmärrämme muita. Lisäksi kieli on tärkeä osa ihmisen identiteettiä ja kertoo siitä, kuka hän on.

On tavallista, että lapset tutustuvat jo kotona useampaan kieleen ja oppivat useita kieliä koulussa. Noin 50 miljoonaa EU-maiden asukasta puhuu alueellista kieltä tai vähemmistökieltä, etkä siis ole ainoa, joka kasvattaa lapsensa puhumaan useampaa kieltä.

Kaksikielisyydellä tarkoitetaan tässä esitteessä Suomen kahta kansalliskieltä, suomea ja ruotsia, mutta kaikki lapsen oppimat kielet ovat tietenkin yhtä tärkeitä.

Folktinget on julkaissut esitteen yhteistyössä Folkhälsanin ja Sydkustens landskapsförbundin kanssa.

Voit myös antaa lapsellesi loruja ruotsiksi, käy osoitteessa sydkusten.fi/gava

Tämän esitteen ovat rahoittaneet Säätiö Tre Smeder ja Aktiastiftelsen i Esbo-Grankulla.

Esitteen julkaisijat: Folktinget, Sydkustens Landskapsförbund ja Folkhälsan 2021

Teksti: Tommy Pohjola

Suomennos: Jenni Pitkäniemi/Svenska översättningsbyrån Ab

Kuvat: Karin Lindroos, Alice Åkerblom, Hannah Kjellman

Ulkoasu: Magnus Lindström, Studio Familjen

Piirroksat: Adobe Stock

Painopaikka: Grano, 2021

KAKSIKIELISET PERHEET SUOMESSA

Pääkaupunkiseudun ruotsinkielisistä lapsista kahdella kolmesta on kaksikielinen tausta. Etelä- ja Pohjois-Pohjanmaalla kaksikielinen tausta on harvemmalla kuin yhdellä viidestä. Vaasan seudulla hieman useammalla kuin yhdellä viidestä on kaksikielinen tausta.

SUOMEN RUOTSINKIELISET

- Vuonna 1880 Suomessa asui **294 000** ruotsinkielistä. Heitä oli **14,3 prosenttia** maan väestöstä.
- Vuoden 2020 lopussa ruotsinkielisiä oli **5,2 prosenttia** väestöstä, yhteensä **287 871** henkilöä.
- Suurin osa ruotsinkielisistä asuvat Uudellamaalla ja Pohjanmaalla. Uudellamaalla asuu hieman yli **130 000** ruotsinkielistä ja Pohjanmaalla vajaat **90 000**.
- Varsinais-Suomessa asuu hieman yli **27 000** ruotsinkielistä, Ahvenanmaalla vajaat **26 000** ja muissa maakunnissa alle **15 000**.

MILLOIN KUNTA ON KAKSIKIELINEN?

- Jotta kunta voisi olla virallisesti kaksikielinen, vähemmistön osuuden on oltava nykyisin vähintään **8 prosenttia** tai lukumäärän vähintään **3 000** henkilöä.
- Kaksikielisestä kunnasta tulee yksikielinen vasta, jos vähemmistön määrä laskee alle **3 000** asukkaan ja osuus laskee alle **6 prosenttiin** koko väestöstä.
- Kunta voi olla vapaaehtoisesti kaksikielinen, vaikka vähimmäisvaatimukset eivät täytyisikään.

LÄHDE: Finlandssvenskarna 2021 – en statistisk rapport (Jan Saarela), julkaisija Svenska Finlands folkting

KOULUKIELENÄ RUOTSI – ERILAISTA ARKEA ERI PUOLILLA MAATA

Koulukieleksi voi valita ruotsin. Arki voi silti olla hyvin erilaista riippuen siitä, missä päin maata perhe asuu.

Suvi Määttä: Olen puhelias ja sosiaalinen, mutta en puhunut ruotsia muuttaessamme Vöyriin. Päätin ratkaista ongelman vahvistamalla kouluruotsiani ja puhumalla ihmisten kanssa ruokakaupassa. Suvi Määttä muistelee. Kuvassa ovat myös hänen lapsensa Oona ja Otso.

Karin Ihalainen: Täällä puhutaan kaupungilla suomea, ja se on todellisuus, joka on otettava huomioon, toteaa ruotsinkielistä koulua Lahdessa johtava Karin Ihalainen.

Karhun perhe: On tärkeää, että Matiaksella, 18, ja Rasmuksella, 20, on sekä suomen- että ruotsinkielisiä kavereita. He käyttävät luontevasti kumpaakin kieltä arjessa.

Ruotsi on toinen Suomen kahdesta kansalliskielestä. Valtioon ja viranomaisiin kohdistuu siksi paljon sekä vaatimuksia että odotuksia. Todellinen tilanne vaihtelee. Se vaihtelee sairaaloissa, poliisilaitoksissa ja myös kaupungilla. Itä-Helsingin Vuosaaressa ja Vartiokylässä voi kuulla ruotsia ruokakaupassa ja asuinkortteleissa. Ruotsinkieliset koulut, päiväkodit ja nuorisotoiminta ovat syy, joka houkuttelee monia ruotsinkielisiä ja kaksikielisiä perheitä.

Anki Karhun äidinkieli on ruotsi, ja **Tero** on suomenkielinen. Heidän poikansa **Matias** ja **Rasmus** ovat molemmat käyneet sekä päiväkodin ja koulun ruotsiksi. Vanhemmat olivat asiasta yhtä mieltä. Kielivalinta sai tukea sekä kotona että sen ulkopuolella.

– Asia oli meille niin itsestään selvä, ettemme edes keskustelleet siitä kotona juurikaan. Minulla on lähisuvussa esimerkkejä, jotka osoittavat tämän toimivan hyvin. Ja pojilla on koko ajan ollut ruotsinkielisiä kavereita, Anki sanoo.

– Puhun lasten kanssa suomea ja Anki ruotsia, Tero Karhu kertoo. Se sujuu aivan luontevasti. Mielestäni pojille on sujuvasta suomen ja ruotsin taidosta paljon hyötyä, Tero sanoo.

Kielivalinnasta voi seurata myös haasteita. Voi käydä esimerkiksi niin, että läksyissä auttaminen jää pääasiassa sen vanhemman harteille, jonka äidinkieli on ruotsi.

– Näin on, ja joskus saattoi käydä niin, että Tero soitti minulle töihin, kun hänen

piti auttaa poikia läksyissä. Vaikka olisi kyse helposta matikanläksystä, suomenkielisen vanhemman voi olla vaikea selittää sitä ruotsiksi, Anki Karhu sanoo.

ENTÄ AIKUISET?

Entinen kauhajokelainen Suvi Määttä ei osannut ruotsia paljonkaan muuttaessaan lastensa Otson ja Oonan kanssa 13 vuotta sitten Pohjanmaalla sijaitsevaan Vöyriin. Suvi Määtän äidinkieli on suomi.

– Vöyri on pieni ruotsinkielinen paikkakunta, ja minulla oli lähtökohtana vaatimaton kouluruotsini. Koska olen puhelias ihminen, jouduin pohtimaan asiaa. Pysynkö hiljaa vai opiskelenko kieltä ja menen ihmisten pariin. Nykyisin pärjään hyvin ja käytän ruotsia myös töissä.

Myös lapsilla on sujunut hyvin. Otso aloitti kunnan kielikylvyssä ja Oona ruotsinkielisessä koulussa, missä hän oppi kielen nopeasti. Läksyihin tarvit-

”Meille kaksikielisyys oli niin itsestään selvää, että tuskin edes keskustelimme asiasta kotona.”

Anki Karhu

tiin apua, ja tästä Suvi Määtällä on samantapaisia kokemuksia kuin helsinkiläisellä Karhun perheellä.

– Oonan aloittaessa yläasteen tajusin, että hän tarvitsee enemmän apua kuin pystyn antamaan. Silloin teimme niin, että hän siirtyi suomenkieliseen kouluun. Aluksi Oonan oli hieman ponnisteltava kielen kanssa esimerkiksi kirjoittaessaan, mutta sitten kaikki alkoi sujua ja arvosanat paranivat.

– Nyt hän opiskelee eläintenhoitajaksi. Sekä Oona itse että opettajat sanovat, että ruotsin kielen hallitsemisesta on paljon hyötyä.

Läksyavun lisäksi ruotsinkielistä koulua käyvien lasten vanhempien on ajateltava myös kaik-

kea muuta, esimerkiksi Wilman kautta koulusta kotiin tulevaa tiedotusta. Se on nettipohjainen työkalu, jonka avulla oppilaat, opettajat ja huoltajat voivat pitää toisiinsa yhteyttä.

– Alussa oli hankalaa, kun kaikki oli ruotsiksi. Tiedon kulkeminen ruotsiksi kodin ja koulun välillä on otettava huomioon, Suvi Määttä sanoo.

KOKEMUKSET OVAT TÄRKEITÄ

Lahden alueella tarkoitetaan yleensä Lahtea, Hollolaa, Orimattilaa ja Vääksyä. Alueen keskuksesta Lahdesta on hyvät raideyhteydet Helsinkiin, mikä tekee siitä houkuttelevan paikkakunnan, koska sieltä voi käydä pääkaupungissa töissä. Lahti sijaitsee reilun sadan kilometrin päässä Helsingistä koilliseen.

Lahden alueella eletään suomenkielistä arkea. Ruotsinkielisiä on arviolta 500–600 henkilöä, Lahden kaupungissa 300–400. Näiden lukujen perusteella ei pitäisi olla mahdollista, että täällä on ruotsinkielinen koulu, mutta kyllä täällä on. 2000-luvun alkupuolelta lähtien kaupungissa on ollut sekä varhaiskasvatusta että koulu sekä mahdollisuus kielikylpyyn. Lahdessa saa ruotsinkielistä opetusta päivittäin yli 200 lasta. Svenska skolan on vakiinnuttanut asemansa, ja se tekee tiivistä yhteistyötä alueen suomenkielisten koulujen kanssa.

– Kaksikielisenä lahtelaisena on kuitenkin onnellisinta pystyä vaihtamaan sujuvasti kieltä arjessa, sanoo Karin Ihalainen, joka on opettaja ja ruotsinkielisen koulun kantava voima.

Koulussa ei ole suinkaan kiellettyä puhua suomea kavereiden kanssa, mutta kaikki opetus tapahtuu ruotsiksi. Oppilaita rohkaistaan puhumaan ruotsia keskenään, koska Ihalaisen sanoin ”mitä enemmän he puhuvat, sitä enemmän he oppivat”. Myös tiedotus koulusta koteihin tapahtuu ruotsiksi.

– On tavallista, että oppilaat puhuvat keskenään suomea tehdessään tehtäviä luokassa, vaikka

”Sekä Oona itse että opettajat sanovat, että ruotsin kielen hallitsemisesta on paljon hyötyä.”

Suvi Määttä

he kirjoittavat ja lukevat ruotsiksi. Tästä ei ole kielen kehitykselle haittaa, pikemminkin päinvastoin. Se antaa virikkeitä aivoille.

Kun koulumme vierailee museossa tai teatterissa Lahdessa, kaikki tarjonta on suomenkielistä.

– Meidän on siksi yritettävä antaa koulussamme hienoja elämyksiä

Karin Ihalainen: Lahden ruotsinkielisessä koulussa pyritään tarjoamaan oppilaille paljon monipuolisia virikkeitä ruotsiksi kaikissa oppiaineissa.

ruotsiksi. On tärkeää, että ruotsiksi tapahtuu yhtä paljon hauskoja ja hienoja asioita kuin suomeksikin. On myös tärkeää, että oppilaiden kieli on rikasta, ettei se ole pelkästään "sitt ner" ja "stå upp", Karin Ihalainen sanoo.

Kouluun tulee toisinaan iranilaisia tai afganistanilaisia oppilaita suomenkielisistä kouluista, kun käy ilmi, että lapsi on käynyt aiemmin ruotsinkielistä koulua.

– Otamme heidät mielellämme vastaan, sillä uskomme heidän pääsevän täällä helpommin mukaan, kun he pystyvät seuraamaan opetusta saman tien ja tajuavat, mitä heidän on tarkoitus oppia. Ruotsinkieliset piirit ovat hieman pienemmät, minkä vuoksi perheiden on vähän helpompi oppia tuntemaan muita

perheitä ja heillä on paremmat mahdollisuudet päästä osaksi yhteisöä.

Lapsen käydessä koulua ruotsiksi avautuu monta uutta ovea.

– Minulla on viisi lasta, ja koska olen kotoisin Ruotsista ja ruotsi on minun kieleni, olen huolehtinut siitä, että lapset oppivat puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan ruotsiksi. Heille on ollut siitä paljon hyötyä.

Karin Ihalainen sanoo, että ruotsiksi on paremmat mahdollisuudet hakeutua jatko-opintoihin. Oppilaalla on paremmat mahdollisuudet tulla nähdyksi, luoda yhteyksiä ja muodostaa verkostoja.

– Kielen mukana saa niin paljon. Sanotaan vaikka, että sinulla on oppimisvaikeuksia, mutta puhut sujuvasti kahta kieltä. Se vaikuttaa paljon oman arvon tuntoon ja mahdollisuuteen pitää puolensa. Kielitaidon ansiosta kasvat ihmisenä, kun olet saanut kielen haltuusi. Olen sitä mieltä, että saat kaiken tämän valitsemalla ruotsinkielisen koulun.

"Useamman kielen osaaminen vaikuttaa paljon oman arvon tuntoon. Kasvat ihmisenä, kun olet saanut kielen haltuusi."
Karin Ihalainen

PÄIVÄKOTI JA KOULU - NÄIN NE TOIMIVAT!

- Peruskoulutus kestää yleensä kaksitoista vuotta.
- Koulu on Suomessa maksuton, ja kaikilla lapsilla on oikeus käydä koulua jommallakummalla kansalliskielistä, suomeksi tai ruotsiksi.
- Koko varhaiskasvatus- ja koulupolku on mahdollista käydä ruotsiksi yliopisto- ja korkeakoulutasolle asti.
- Vanhemmat valitsevat lapsensa koulukielen. Jos esimerkiksi kaksi-kielisen perheen kotikielet ovat suomi ja ruotsi, vanhempien kannattaa harkita kouluvalintaa tarkoin.
- Jos vanhempien kieli on muu kuin suomi tai ruotsi, heillä on oikeus valita, kummalla kielellä he haluavat lapsen saavan opetusta.
- Useimmiten koulunkäyntiä edeltää varhaiskasvatus tai esikoulu, joka käydään samalla kielellä kuin koulukin.
- Suomessa on noin 280 ruotsinkielistä koulua, jotka tarjoavat peruskoulutusta. Oppilasmäärä on noin 33 000.
- Ruotsinkielisissä kouluissa kaikki opetus tapahtuu ruotsiksi, ja opettajien äidinkieli on useimmiten ruotsi.
- Sekä ruotsinkielisissä että suomenkielisissä kouluissa luetaan myös toista kansalliskieltä pakollisena aineena.
- Ruotsinkielisissä kouluissa oppilaat lukevat suomea viimeistään kolmannelta luokalta lähtien, kun taas suomenkieliset koulut aloittavat ruotsin kielen opetuksen kuudennella vuosiluokalla.
- Suomessa on myös oikeus saada saamen kielten ja viittomakielten opetusta. Muita kieliä, joita voi opiskella sekä ruotsinkielisissä että suomenkielisissä kouluissa, ovat esimerkiksi englanti, saksa, ranska ja venäjä.

VARHAISKASVATUS JA ESIKOULU

- Lapsilla on Suomessa oikeus varhaiskasvatukseen siitä lähtien, kun vanhempien vanhempainrahakausi on päättynyt. Tämä tarkoittaa sitä, että päiväkodeissa on lapsia hieman alle yksivuotiaista kuusivuotiaisiin.
- Varhaiskasvatus on kuitenkin vapaaehtoista ja maksullista. Lapsilla on oikeus ruotsin- tai suomenkieliseen varhaiskasvatukseen. Vanhemmat päättävät, millä kielellä heidän lapsensa osallistuu varhaiskasvatukseen.
- Ruotsinkielistä varhaiskasvatusta ei silti järjestetä kaikilla Suomen paikkakunnilla, vaan lähinnä siellä, missä asuu suomenruotsalaisia. Useimmat päiväkodit ovat kunnallisia, mutta myös yksityisiä päiväkoteja on.
- Esiopetus on maksutonta opetusta, johon lapsi osallistuu oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna. Varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen tulee muodostaa lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevä kokonaisuus, joka toimii elinikäisen oppimisen perustana.

KIELIKYLPY

- Tavallinen koulu ei ole kielikoulu. Kielikylpy sen sijaan on menetelmä, jonka avulla lapset oppivat uuden kielen varhaiskasvatuksessa tai koulussa, jonka kieli on muu kuin kotikieli. Kielikylpymenetelmä perustuu siihen, että kielikylpykieltä käytetään kaikessa vuorovaikutuksessa ja opetuksessa. Opettaja puhuu lasten kanssa johdonmukaisesti kielikylpykieltä, toimii kielellisenä esikuvana ja luo lapsille suotuisia tilanteita, joissa nämä voivat käyttää kieltä itse. Tällä tavoin lapset kokevat oppivansa sellaista kieltä, jota he tarvitsevat ja jonka oppiminen on heille tärkeää. Lapset omaksuvat käytännön kielitaitoa, saavat laajan sanavaraston ja tutustuvat kielikylpykielen kulttuuriin.

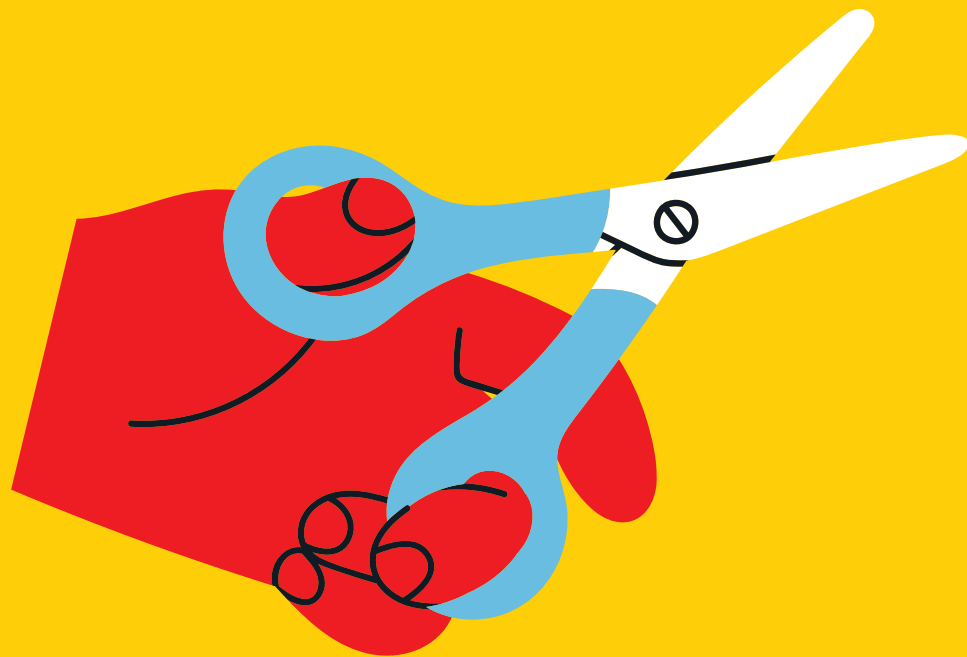
→ → →

- Tämä tarkoittaa siis Suomessa sitä, että suomenkieliset lapset käyvät ruotsinkielisessä kielikylvyssä. Henkilökunta puhuu suomenkielisten lasten kanssa ainoastaan ruotsia mutta ymmärtää myös suomea. Kielikylpypäiväkodissa aloittavien suomenkielisten lasten ei tarvitse osata ruotsia ennestään lainkaan, ja henkilökunta pitää yhteyttä vanhempiin suomeksi.
- Vanhempien tehtävänä on tukea lapsen äidinkieltä (suomea) kotona. Kielikylvyn tavoitteena on saavuttaa funktionaalinen monikielisyys. Kielikylpyryhmissä voi saada opetusta joillakin paikkakunnilla 7.-9. vuosiluokille asti.

KOULUN KÄYMINEN MUULLA KUIN KOTIKIELELLÄ

- Kunta voi tarjota äidinkielen opetusta myös oppilaille, joiden kieli on muu kuin suomi, ruotsi, saamelaiskielet tai romani- tai viittomakieli. Joskus vanhemmat, joista kumpikin puhuu suomea tai ruotsia, haluavat viedä lapsensa muulla kuin lapsen kotikielellä toimivaan päiväkotiin. Silloin vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan aktiivisuus ja hyvä yhteistyö on erityisen tärkeää.

LÄHDE: Svenskskola.fi ja Sydkustens landskapsförbund rf, esite "Anna lapsellesi lahja", 2015

KIELI ON AVANNUT RAINE KATAJAMÄELLE OVIA

Kouluruotsi oli tärkeämpää Raine Katajamäelle kuin hän kuvitteli. Nykyisin tämä entinen espoolainen toimii kunnanjohtajana Ahvenanmaalla.

Kuva: Alice Åkerblom

Johdonmukainen ja tiukka suhde kielikysymykseen ei välttämättä tarkoita sitä, että henkilö olisi kielipoliisi tai liian vaativa, sanoo Raine Katajamäki, joka on kiitollinen kouluruotsistaan.

”Monet maahanmuuttajat oppivat suomea, ruotsia ja monia muita kieliä. Kyllä minäkin silloin pärjään kouluruotsillani.”

Kun arki siirtyy kokonaan pääkaupunkiseudun suomenkielisistä piireistä Ahvenanmaan Eckeröhön, on kysyttävä, mitä oikein tapahtui.

Nuorena Raine Katajamäki puhui kotonaan suomea, mutta suvussa oli kieleen liittyvä mahdollisuus. Sen hyödyntäminen ei vain ollut kovin helppoa.

– Isomummoni oli ruotsinkieliseltä Pohjanmaalta, täysin ruotsinkielinen. Kun olimme tekemisissä, tarvittiin tulkkausta. Minun oli joskus todella vaikea ymmärtää hänen ruotsiaan, koska hän puhui paikallista Närpiön murretta.

Koska Raine Katajamäen kotikieli oli suomi, oli luontevaa aloittaa suomenkielisessä päiväkodissa. Hän kävi myös koulun suomeksi.

Kieliopinnoista kuitenkin keskusteltiin kotona Raine Katajamäen käydessä ala-astetta. Hän halusi lukea ruotsia niin pian kuin vain pystyi eikä odottaa yläluokille asti.

– Minusta oli hienoa oppia sitä kieltä, jota isoäitini ja hänen sukunsa on puhunut. Yläasteen alettua ei kuitenkaan ollut enää yhtä innoissaan. Yritin lähinnä vain saada tarpeeksi hyvän numeron. Kiinnostus ruotsin kieleen ei kuitenkaan kadonnut.

– Pelasin futista ja lätkää ja menin harjoituksiin usein bussilla. Kun bussi kulki Matinkylän koulukeskuksen ohi, bussissa oli aina nuoria, jotka puhuivat keskenään ruotsia. Siihen aikaan se oli suurin piirtein ainoa paikka, missä kuulin ruotsia.

– Minulla oli koulussa pitkä ruotsi,

mutta minusta ruotsin kurssit eivät olleet niin tärkeitä, siellä tunneilla istuminen. Sama juttu jatkui lukiossa. En välittänyt siitä silloin kovin paljon, ajattelin, että menköön, miten menee.

Myöhemmin Katajamäki on tajunnut, etteivät koulun ruotsintunnit olleet hukkaan heitettyä aikaa.

– Siinä saa osaamista, jonka ansiosta voi myöhemmin päästä melko nopeasti paremmalle, sujuvalle tasolle.

Ylioppilaskirjoitusten jälkeen Raine Katajamäki mietti, mitä hän haluaisi tehdä seuraavaksi.

– Viranomaisten ja virkamiesten tarvitsee osata ruotsia ja suomea. Ajattelin, että olisi hyvä osata molemmat kielet. Yhteiskunnalliset asiat ovat aina kiinnostaneet minua.

Raine Katajamäki löysi netistä tietoa Västra Nylands folkhögskola -kansanopistosta.

– Ajattelin mennä sinne, ja että siellä opin kyllä ruotsin ihan hyvin. Jos kerran monet maahanmuuttajat oppivat suomea, ruotsia ja monia muita kieliä, niin kyllä minäkin selviän melkein kymmenen vuoden kouluruotsillani.

Koulussa rehtori toivotti uudet opiskelijat tervetulleiksi.

– Ajattelin, että menen kuuntelemaan esitystä ja kysyn jälkepäin uusilta kavereiltani, mitä siinä sanottiin. En osannut puhua kovin hyvin, mutta selvästikin ymmärsin suurimman osan. Kansanopistossa päätin, että haluan opiskella ruotsiksi.

HAASTAVA ALKU

– Kun muut tajusivat, että olen suomenkielinen, kaikki halusivat puhua kanssani suomea. Vastasin ruotsiksi. Olin päättänyt, että menen uuteen kouluun oppiakseni ruotsia.

– Ensimmäisen syksyn jälkeen ymmärsin, että osaan puhua ruotsia. Jälkeenpäin luin brittipojasta, joka osaa viittätoista kieltä. Hänen mukaansa uuden kielen hallitsee melko hyvin kolmen intensiivisen kuukauden jälkeen. Keväällä minulla ei ollut kansanopistossa enää kielivaikeuksia.

Espoolaiskoulusta ja ruotsinkielisestä kansanopistosta tie vei Turkuun.

– Åbo Akademiassa voi opiskella kansainvälistä oikeutta. Ajattelin, että se on minua varten. Hain sinne ja sain opiskelupaikan.

Kuten aiemmin kansanopistossa, Turussakin oli ensimmäisellä lukukaudella ylitettävä esteitä. Haasteet olivat edelleen sosiaalisia, mutta nyt oli harvemmin kyse suoraan kielestä.

– Ymmärsin nopeasti, että täällä on paljon sukulaisuussuhteita ja ystävyyksiä ja myös sen, että miehistä moni oli suorittanut varusmiespalveluksensa Dragsvickissa. Kaikki sellainen yhdistää. Minusta oli aika mielenkiintoista tulla siihen ulkopuolelta.

Ylioppilasterveys teki opiskeluaikana kyselyitä kaikkien korkeakouluopiskelijoiden parissa, ja niistä ilmeni, että äidinkieleltään ruotsinkielisillä ja ruotsinkielisissä korkeakouluissa opiskelleilla oli paljon kavereita.

– Moni sanoi, että heillä on hyvät sosiaaliset verkostot. Se oli minusta kiinnostavaa.

Raine Katajamäki nauraa ja sanoo, että hän tuskin on erityisen hauska tyyppi muutenkaan, mutta kielen takia tuntui vaikealta vitsailla ja kertoa juttuja.

– Koin, ettei minun ruotsintaitoni ollut sittenkään ihan sillä tasolla. Silloin alussa hankitaan kuitenkin uudet opiskelukaverit.

Katajamäki ratkaisi asian osallistumalla aktiivisesti opiskelijajärjestöjen ja ylioppilaskunnan toimintaan. Kuten aiemmin kansanopistossa, kaikki sujui Turussakin loistavasti ensimmäisen syksyn jälkeen.

– Aloitin Akademissa vuonna 2009 ja olin siellä vuoteen 2016 saakka. Seitsemän vuotta.

Raine Katajamäki laati ylioppilaskunnassa lausuntoja ja päätöksiä muiden asiakirjojen ohella.

– Minun oli pakko miettiä sanavalintoja. Hän sai apua kavereiltaan, jotka tarjoutuivat lukemaan tekstejä ja tekemään papereihin reunamerkintöjä. Sillä tavoin opin paljon. Kun oli aika tehdä lopputyö, huomasin osaavani ruotsia hyvin.

Katajamäki kokee, että hänen ruotsin taitonsa sujuvoitui vasta 20-vuotiaana. Joillakin se tapahtuu aiemmin, toisilla myöhemmin. Hän kertoo tuntevansa ihmisiä, jotka ovat oppineet englantia täytettyään 50 vuotta.

– Ruotsintaitoni kohenee koko ajan, opin uusia sanontoja ja muuta. Tämä jatkuu varmasti koko loppuelämäni.

Opiskeluaikana Raine Katajamäki

Nimi ja ikä: Raine Katajamäki, 32
Nykyinen työ: Eckerön kunnanjohtaja
Perhe: Vaimo ja poika
Asuinpaikka: Ahvenanmaa
Vaikeinta ruotsin kielessä: en ja ett-artikkelien ero sekä prepositiot

pääsi unelmatyöhönsä eduskunta-avustajaksi.

– Pääsin tekemään töitä varsinaisen sanasepon kanssa. Oli hauskaa saada tuottaa tekstejä ja tausta-aineistoja.

Kaksi vuotta myöhemmin Katajamäki sai töitä Ahvenanmaalta Maa-rianhaminasta maakunnan hallituksen oikeusasiantuntijana. Hän työskenteli kuntauudistuksen, elinkeino-oikeuden ja radio- ja televisioasioiden parissa.

Hän, suomenkielinen espoolaispoika, esitteli nyt asioita maakunnan hallitukselle ruotsinkielisessä yhteiskunnassa.

Työn ansiosta hänen tietämyksensä Ahvenanmaasta syveni. Kun kuntauudistus esiteltiin kunnissa, hän vieraili maakunnan kaikissa kunnissa.

Muutto Ahvenanmaalle sujui hyvin. Oli kuitenkin yksi pieni juttu, joka oli ehkä vain Raine Katajamäen korvien välissä.

– Pelkäsin, että ahvenanmaalaiset olisivat erityisen tarkkoja ääntämisen suhteen. Se oli tietenkin turhaa. En tiedä, minkä murteen olisin valinnut, jos olisin saanut valita. Sitä saa sen, minkä saa. Tämä on se kielimuunnos, jota minä osaan, hän sanoo selvällä ja sujuvalla ruotsin kielellä.

– Se on tärkeintä, että saan muut ymmärtämään, mitä sanon.

Raine Katajamäki on toiminut Eckerön kunnanjohtajana vuoden 2020 alusta lähtien, ja hän asuu yhä Ahvenanmaalla.

– En olisi voinut koskaan edes kuvitella tätä. Ruotsin kieli on avannut ovia!

”Ruotsintaitoni kohenee koko ajan, opin uusia sanontoja ja muuta. Tämä jatkuu varmasti koko loppuelämäni.”

Raine Katajamäki kertoo, että hän on löytänyt myös rakkauden ruotsin kielellä.

– Vaimoni on Kosovosta, ja hän puhuu albaniaa. Kotona puhumme ruotsia. Elämän tärkeimmät perusasiat liittyvät minulla ruotsin kieleen.

– Meillä on pieni poika, ja ajattelemme, että hän tulee todennäköisesti elämään ruotsinkielisessä ympäristössä. Ruotsi on siis ehkä hänen vahvin kielensä. Olemme myös ajatelleet, että haluamme antaa hänelle omien äidinkieltemme perustaidot. Vaimoni ja hänen albanialainen perheensä puhuu albaniaa, joten lapsi kuulee heiltä sitä kieltä. Kun olen itse pojan kanssa, puhun mahdollisimman paljon suomea. Olen yllättynyt siitä, miten paljon vanhempani ja sisarukseni puhuvat ruotsia, mutta haluan silti heidänkin puhuvan pojan kanssa suomea.

Raine Katajamäki palaa tärkeään asiaan.

– Jos joku haluaa oppia uuden kielen sujuvasti ja ehkä käyttää töissä suomea tai ruotsia tai albaniaa, sitä on opiskeltava itse lisää. Se on paljon helpompaa, jos hallitsee perusasiat.

MAHDOLLISUUKSIA ON PALJON

– Et voi tietää, minne ajaudut myöhemmin elämässäsi, eikä uuden kielen oppiminen ole koskaan ajanhukkaa, sanoo kieliä ja identiteettiä Helsingin yliopistossa tutkiva Anna Henning-Lindblom.

Esimerkkinä hän mainitsee **Raine Katajamäen**, suomenkielisen espoolaisen, joka päätyi perheineen Ahvenanmaalle opintojen, harjoittelupaikkojen ja lopulta myös rakkauden vuoksi (lue lisää sivulta 15).

Yläasteen ruotsintunnilla istuminen voi tuntua turhalta, ja arvosanat ovat ehkä vain tyydyttäviä. Jotakin silti jää muistiin, ja myöhemmin, esimerkiksi opiskeluaikana, vähäisistäkin taidoista on yhtäkkiä paljon hyötyä. Silloin avautuu aivan uusi maailma, ja juuri näin kävi Raine Katajamäelle.

Identiteetti koostuu muun muassa niistä ryhmistä, joihin ihminen katsoo kuuluvansa. Kun osaa useita kieliä, tuntee ehkä suurempaa yhteenkuuluvuutta eri kieliryhmien kanssa. Se auttaa todennäköisesti ymmärtämään kieliryhmän tarpeita, ja sen ansiosta voi ymmärtää paremmin esimerkiksi vähemmistöasemaa tai ulkopuolisuutta.

Kielitaitoja on erilaisia, ja näin saa ollakin.

– Kieltä on oikeus puhua, vaikka sitä ei osaisi aivan täydellisesti, Anna Henning-Lindblom sanoo.

Myös kielen vahvistamisen lähtökohdat ovat erilaisia. On tietenkin helpompi oppia ja säilyttää kieli, jos kuulee sitä arjessa ja sille on paljon käyttöä. Tilanne voi olla aivan erilainen riippuen kieliympäristöstä, missä elää.

– Kielen opettelu voi olla raskasta, jos siihen ei saa tukea ympäristöstä, Anna Henning-Lindblom sanoo. Silloin on ehkä oltava luova ja mietittävä, millä eri tavoin kieltä voi kuitenkin tukea arjessa.

Se, mikä toimii tietyssä monikielisessä ympäristössä, kuten pääkaupunkiseudulla, ei ehkä toimikaan samalla tavoin lähestulkoon täysin suomenkielisessä ympäristössä, kuten Lahden

alueella, tai Pohjanmaalla, missä ruotsi voi olla vallitseva kieli. Kielistrategioita on sovellettava tilanteen mukaan.

Vanhempien kannattaa miettiä, miten he voisivat tukea lasta.

– Se on tärkeimpiä mietittäviä asioita. Onko läksyjen tekoon saatavilla apua? Jos lapsella on esimerkiksi luku- ja kirjoitusvaikeuksia, tukea tarvitaan todennäköisesti myös uudella kielellä.

Milloin on sopiva aika valita koulukieli?

On tosiasia, että pienet lapset oppivat yleensä helposti ja voivat käsitellä useita kieliä jopa samanaikaisesti.

– Lapselle on sosiaalisesti helpompaa käydä esikoulussa samassa ryhmässä, joka ehkä sitten saa jatkaa koulussa. Tästä syystä voi olla hyvä miettiä näitä asioita jo varhaisessa vaiheessa. Jos oppilaan tarvitsee myöhemmin jossakin vaiheessa vaihtaa takaisin vahvempaan kieleen, se sujuu todennäköisesti hyvin juuri siksi, että sen kielen pohja on vahva, Anna Henning-Lindblom sanoo ja viittaa Määtän perheen ratkaisuun Vöyriässä (lue lisää sivulta 8).

Anna Henning-Lindblom

Yliopiston sosiaalipsykologian lehtori, opetuksesta vastaava vararehtori, Helsingin yliopiston Svenska social- och kommunalhögskolan tutkija

VINKKEJÄ MONIKIELISILLE PERHEILLE

NÄYTÄ KIELENKÄYTÖLLÄSI ESIMERKKIÄ

Lapsen kasvattamisen kahdella kielellä tulee olla täydestä sydäimestä tehty valinta. Mieti siksi omaa kielenkäyttöäsi, asenteitasi ja toiveitasi niiden kielten suhteen, joita lapsi kohtaa arjessa. Vanhemmat ovat lapsen tärkeimmät esikuvat kielen kannalta, ja molemmilla vanhemmilla on vastuu siitä, miten lapsen kieli kehittyy. Mitä enemmän puhutte lapsenne kanssa, sitä nopeammin ja helpommin lapsi oppii kielet. Lapsen kieli kehittyy parhaiten, kun käytätte johdonmukaisesti omaa kieltänne puhuessanne lapsen kanssa.

OLE JOHDONMUKAINEN

Kahden kielen tai uuden kielen oppiminen voi olla väsyttävää. Älä koskaan pakota lastasi käyttämään jompaakumpaa kieltä. Sen sijaan houkuttele ja kannusta lasta ja osoita, että ilahdut lapsen sanoessa jotakin sinun kielelläsi. Älä myöskään luovuta vaihtamalla kieltä, vaan puhu johdonmukaisesti omaa kieltäsi lapsen kanssa. Muista, että lapsen tarve ymmärtää ja tulla ymmärretyksi kannustaa oppimaan kieltä.

PUHU, PUHU, PUHU – JA LUE!

Tarjoa kieltä, anna sanoja. Nimeä ympärillänne olevia esineitä ja asioita. Selitä ja kuvaile tekemistänne ja lastasi kiinnostavia asioita. Äänitä lapsellesi iltasatu tai jokin kirja, jota hän voi kuunnella sinun ollessasi poissa kotoa.

MYÖNTEINEN ASENNE

Myönteisellä asenteella lapsen molempia kieliä kohtaan on hyviä vaikutuksia. Jos lapsi sekoittaa kieliä tai sanoo väärin, toista sanottu ja täydennä se oikeilla sanoilla. Selitä ja anna esimerkkejä oikeaisemalta ja kritisoimatta. Yhdistä heikompi kieli hauskaan toimintaan.

ERI KIELET ERI YHTEYKSISSÄ

Kaksikielisillä lapsilla on hyvä tilannetaju sen suhteen, mitä kieltä he käyttävät eri henkilöiden kanssa, eri paikoissa ja eri tilanteissa. He hallitsevat usein tietyt aihepiirit paremmin toisella kielellä, mikä on aivan luonnollista. Tämä voi riippua lapsen harrastuksista, ystävistä, sukulaisista ja tietenkin koulukielestä.

VARHAISKASVATUKSEN, KOULUN JA KODIN VÄLINEN YHTEISTYÖ

On eri asia puhua kieltä ja käyttää kieltä ajattelun välineenä. Koulussa lapsi oppii lukemaan, kirjoittamaan ja ajattelemaan koulun kielellä. Sen vuoksi kielen kehitymisellä varhaiskasvatusvaiheessa on merkitystä myös kaavaillun koulukielen kannalta. Jotta lapsi pärjäisi hyvin päiväkodissa ja koulussa, hän tarvitsee kielen oppimiseen tukea myös kotona. Lapsen kielen perusta luodaan kotona, ja päiväkodin ja koulun kasvattajat vahvistavat kieltä ja antavat sille virikkeitä. Varhaiskasvatuksen, koulun ja kotinne välinen yhteistyö rakentaa lapselle merkityksellisen kieliympäristön ja tarjoaa hänelle runsaasti kieleen liittyvää tukea.

REKISTERÖI LAPSESI KIELI!

Miten rekisteröinti tapahtuu? Vanhemmat ilmoittavat vastasyntyneen lapsen kielen viranomaisille nimenannon yhteydessä. Alaikäisen lapsen vanhemmat voivat halutessaan muuttaa lapsen kielen väestötietojärjestelmään. Muutos tehdään Digi- ja väestötietovirastossa.

Mitä merkitystä kielen rekisteröinnillä on? Viranomaisten tulee käyttää asukkaiden kanssa väestötietojärjestelmään merkittyä kieltä. Kielen rekisteröinti toimii kunnassa suunnittelun työkaluna. Kun kunta laatii suunnitelmia esimerkiksi varhaiskasvatuspaikkojen tai koulujen oppilaspaikkojen määrästä, suunnittelu perustuu kielitilastoihin.

Kielilainsäädäntö määrää, missä tilanteissa sinulla on oikeus käyttää ruotsia tai suomea asioidessasi eri viranomaisien, kuten verotoimiston, Kelan ja maistraatin kanssa. Perustuslain ja kielilain lisäksi myös kymmenissä muissa laeissa ja asetuksissa on kieleen liittyviä säännöksiä.

GIVE YOUR CHILD SEVERAL LANGUAGES

The world is full of languages, and language skills open many doors! Being bilingual or multilingual adds richness to a person's life, and at the same time, it is a societal resource, especially considering globalization.

With this brochure, our hope is to stimulate thoughts, and give you the tools and courage to give your child two languages from the very beginning. Finland is a country with two national languages, Finnish and Swedish, and you can choose in which language you want your child to receive their education. The Swedish language education path, including early childhood education and care and schooling in Swedish, is a gift you can give your child, regardless of your home language. Knowing Swedish can open many doors for your child.

Language development is a lifelong process. Children have the ability to learn language when they are born, but their language growth and development depends on their environment.

This brochure has been published by the organization Folktinget, in collaboration with Folkhälsan and Sydkustens landskapsförbund. Further information: www.folktinget.fi

DAYCARE AND SCHOOL

- THIS IS HOW IT WORKS!

- Comprehensive education usually lasts twelve years.
- School in Finland is free of charge, and all children have the right to attend school in one of the national languages, Finnish or Swedish.
- It is possible to receive all of one's early childhood education and care (ECEC) and schooling in Swedish, all the way up to the level of university and higher education.
- Parents choose the language of education for their child. For example, in bilingual families that have Finnish and Swedish as home languages, parents should carefully consider which school language to choose.
- If parents speak a language other than Finnish or Swedish, they have the right to choose in which language they want their child to receive an education.
- In Swedish schools, all the teaching is conducted in Swedish, and the teachers are, for the most part, native Swedish speakers.
- In both Swedish and Finnish schools, the other national language is also taught as a compulsory subject.
- In Swedish schools, the pupils start studying Finnish in the first grade, while in Finnish schools, pupils begin learning Swedish in the sixth grade.

yes!

ECEC AND PRE-PRIMARY EDUCATION

- Children in Finland have the right to ECEC after the parents' parental allowance period is over. This means that ECEC is for children from almost one to six years old.
- However, ECEC is voluntary and subject to a fee. Children have the right to ECEC in Swedish or Finnish. The parents decide in which language their children will take part in ECEC.
- Pre-primary education is a free-of-charge educational program in which children participate the year before comprehensive education begins. ECEC, pre-primary education and comprehensive education should, regarding children's development and learning, build a consistent and continuous whole that lays the foundation for lifelong learning.

LANGUAGE BATH

- A language bath is a method with which children learn a new language through ECEC and schooling in a language other than their home language.
- In Finland, this includes Finnish-speaking children language bathing in Swedish. The staff only speak Swedish with the Finnish-speaking children, but also understand Finnish. Finnish-speaking children who start in a language bath daycare do not need to know any Swedish when they begin, and the staff's contact with the parents is in Finnish.
- It is the parents' task to support their child's mother tongue (Finnish) at home. The goal of a language bath is to achieve functional multilingualism. Pupils can receive their education in language bath groups all the way up to grades 7-9 in some places.

POINTS FOR MULTILINGUAL FAMILIES TO KEEP IN MIND!

BE A LINGUISTIC ROLE MODEL

Raising a child in several languages should be a wholehearted choice. So, think about your own language use and your attitudes and hopes towards the languages your child encounters in everyday life. Parents are their children's primary linguistic role models and are responsible for their children's language development. A child's language develops best when the parent consistently uses their own language when talking to the child.

BE CONSISTENT

Learning a language can be energy consuming. Never force a child to use one language or another. Engage and challenge the child instead, and show that you are happy when they say something in your language. Also, don't give up and switch languages—just keep speaking your language consistently with the child. Remember, a child's need to understand and make themselves understood is the driving force for them to learn languages.

TALK, TALK, TALK—AND READ!

Surround your child with language and words. Name objects and things around you. Explain and describe what you are doing and what interests your child.

POSITIVE ATTITUDE

A positive attitude towards all of a child's languages has positive effects. If a child mixes languages or says some-

thing incorrectly, repeat what they said and fill in the right word. Explain and give examples without correcting or criticizing them. Connect the weaker language to fun activities.

DIFFERENT LANGUAGES IN DIFFERENT CONTEXTS

Multilingual children can have strong feelings about which language they use with different people, in different places and in different situations. They often master certain subject areas better in one language than in the other, which is completely natural. This can depend on a child's hobbies, friends, relatives, and of course their language of education.

COOPERATION BETWEEN ECEC, SCHOOL AND HOME

There is a difference between speaking a language and using it as a cognitive tool. In school, children learn to read, write and think in the language of education. The development of the language that happens during the years before school is therefore relevant when thinking about the intended language of education. For children to be able to successfully manage in daycare and school, they need language support at home as well. The educators in daycare centers and schools support and stimulate the language. Cooperation between ECEC, school and home create a meaningful linguistic reality and provide broad linguistic support for children.

REGISTRERA BARNETS SPRÅK!

Språklagsstiftningen bestämmer i vilka situationer du har rätt att använda svenska i din kontakt med olika myndigheter, så som Skatteförvaltningen och FPA. Förutom i grundlagen och språklagen finns det också bestämmelser i tiotals andra lagar och förordningar. När kan jag kräva service på svenska? Huvudregeln är att du har rätt att använda svenska eller finska i din kontakt med tvåspråkiga kommunala myndigheter och med statliga myndigheter. Myndigheterna ska på eget initiativ se till att dina språkliga rättigheter förverkligas i praktiken. På till exempel webbplatsen, skyltar och i broschyrer ska svenskan också ha en synlig plats. Ett privat företag behöver inte betjäna dig på svenska, men många företag gör det ändå.

Hur går registreringen till? Föräldrarna meddelar det nyfödda barnets språk till myndigheterna i samband med namngivningen. Föräldrarna till ett minderårigt barn kan enligt eget önskemål ändra barnets språk i befolkningsdatasystemet. Ändringen görs på Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Vad har språkregistringen för betydelse? Myndigheterna ska kommunicera med invånarna på det språk som har antecknats i befolkningsdatasystemet. Språkregistringen är ett planeringsverktyg för kommunen. Språkstatistiken ligger som grund då kommunen planerar exempelvis antalet platser inom småbarnspedagogiken och elevplatser i skolorna.